

Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі
Педагогикалық Ғылымдар Академиясы

Министерство образования и науки Республики Казахстан
Академия Педагогических Наук

The Ministry of Education and science of the Republic of Kazakhstan
Academy of Pedagogical Sciences

**«БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР: БАҒДАРЛАР МЕН ҮРДІСТЕР»
XII халықаралық ғылыми-әдістемелік
конференция материалдары
16 қараша 2019 ж.**

**Материалы XII международной
научно-методической конференции
«ИННОВАЦИИ В ОБРАЗОВАНИИ: ОРИЕНТИРЫ И ТЕНДЕНЦИИ»
16 ноября 2019 г.**

**Materials of the XII International
Scientific and Methodical Conference
«INNOVATIONS IN EDUCATION: OBJECTIVES AND TRENDS»
November 16, 2019**

Алматы, 2019

ӘОЖ 37,0
(063)
КБЖ 74.04
Б 94

*Баспаға Педагогикалық Ғылымдар Академиясы Президиумы шешімімен
(хаттама №12, 11.11.2019 ж.) ұсынылған*
*Рекомендовано к изданию Президиумом Академии Педагогических Наук
(протокол №12, от 11.11.2019г.)*

Б 94 Білім берудегі инновациялар: бағдарлар мен үрдістер: XII халық. ғыл.-
әдіст. конф. мат. = Инновации в образовании: ориентиры и тенденции: мат.
XII межд. научн.-метод. конф. / Ғыл. ред. А.Қ. Құсайынов. Құраст.:
Ф.Т.Саметова, Ж.Б. Қоңырова, Т.Е. Сұлтанғазы. – Алматы: ПҒА, 2019. –
195 бет. – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде

ISBN 978-601-332-500-2

«Білім берудегі инновациялар: бағдарлар мен үрдістер» тақырыбында
өткен XII халықаралық ғылыми-әдістемелік конференция материалдарының
жинағына әлемдік және отандық тәжірибедегі білім сапасын арттыру, жоғары
білім беруді инновациялық дамыту, жастарға рухани-адамгершілік тәрбие беру
мәселелері тақырыбындағы мақалалар енген.

Мақалалар оқытушыларға, ғылыми қызметкерлерге, ізденушілер мен білім
беру проблемалары толғандыратын оқырман қауымға арналған.
Жинақта материалдар авторлардың редакциясында жарияланған.

В сборнике материалов XII международной научно-методической
конференции «Инновации в образовании: ориентиры и тенденции»
представлены статьи, посвященные проблемам улучшения качества образования
в мировой и отечественной практике, инновационного развития высшего
образования, духовно-нравственного воспитания молодежи.

Материалы представляют интерес для преподавателей, научных
работников, соискателей и всех тех, кто интересуется проблемами образования.
В сборнике материалы опубликованы в редакции авторов.

ӘОЖ 37,0
(063)
КБЖ74.04

ISBN 978-601-332-500-2

© ПҒА, 2019

Summary: Based on the analysis of scientific literature and legal acts, strategies for the development of higher education in the international educational space were determined; the characteristic of the Kazakhstan system of higher education is given and the main trends and principles of its modernization are identified; The stages of formation and development of the higher education system in Turkey are identified and justified.

«ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ» ОҚУЛЫҒЫН ЖЕТІЛДІРУ ЖОЛДАРЫ

Г. Жұмабердіқызы, филол.ғ.д., профессор, М.О.Әуезов ат. Әдебиет және өнер институты

Бүгінгі республикалық конференцияда қазақ әдебиеті жанашырларының қордаланған мәселелерін талқылауға жиналып отырмыз.

XX ғасырдың басында Ж.Аймауытұлы педагогикалық оқу орны мен бастауыш сынып мұғалімдеріне арналған «Тәрбиеге жетекші» (1924) еңбегінде: «Ескі мектеп жоғалып, жаңа мектеп үстем болып кеткен жоқ. Қайткенмен, кері қайту болмайды; оқытудың ескі жолы бірте-бірте шегініп, жаңалыққа орын беруі сөзсіз; өмір, тұрмыс, заман, ғылым ағымы жаңалықты, өзгерісті еріксіз орнатады; мектеп өміріне өзгеріс не ерте, не кеш кіреді. Бірақ жаңа жолмен бала оқыту көп тараулы білім, тапқыр ақыл, озық тәжірибе тілейтін сықылды», – деген болатын. Осылайша Алаш арыстары жаңа оқулық жазуға кіріскені тарихтан белгілі. Ж.Аймауытұлының «Психология», «Жан жүйесі мен өнер таңдау»,² сынып оқушыларына арналған «Жаңа ауыл» (1929), М.Жұмабайұлының «Бастауыш мектепте – ана тілі» (1923), «Сауатты бол» (1926), «Қызыл әскер әліппесі» (1926), «Педагогика» (1923), Қ.Кемеңгерұлының «Қазақша-орысша тілмаш» (1925), «Жавропалықтар үшін оқу құралы» (1929), «Жат тіл оқыту әдісі» (1927), Міржақып Дулатұлының «Есеп құралы: бірінші жылдық» (1922), «Есеп құралы: екінші жылдық» (1927), Ә.Ермековтің «Ұлы математика курсы. Аналитикалық геометрия мен дифференциал және интеграл есептеу негіздері» атты оқулығы (орыс тілінде «Курс высшей математики основы аналитической геометрии дифференциального интегрального исчисления»), «Қазақ тілінің математика терминдері» атты сөздігі мен оқу-әдістемелік еңбектер жазылған болатын.

«Ә.Бөкейханов астрономия мен жағрафия, М.Жұмабаев педагогика, Х.Досмұхамедов анатомия мен зоология, Ж.Аймауытов психология мен дидактика, А.Байтұрсынов, Е.Омаров, Н.Төрекұлов тіл білімі, М.Әуезов

әдебиет саласына қалам тербесе, М.Дулатов, С.Қожанов, Ә.Ермеков математикаға ден қойған, Ф.Ғалымжанов – физика, Б.Сәрсенов – геометрия, И.Тұрғанбаев – арифметика, Қ.Кемеңгерұлы – жаратылыстану пәндері бойынша оқулықтарды қазақ тіліне аударған. Т.Шонанов та тәржімашы ретінде көрнекті жұмыстар атқарды. Ол А.Богдановтың «Курс политэкономии» деген кітабын 1924 жылы қазақша шығарып, оқушыларға пән терминін түсіндіру мақсатында аудармаға тұңғыш орысша-қазақша сөздігін қоса берген деген дерек бар» [1].

Сол сияқты ХХІ ғасыр басында да әлемдегі озық тәжірибелер Қазақстандық оқу жүйесіне енгізілуде. Қазіргі таңда орта және жоғары мектептер Блум таксономиясы бойынша оқытылып, PISA (Programme for International Student Assessment), TIMSS сияқты оқушылардың функционалдық сауаттылығын тексеру мен бағалаудың халықаралық бағдарламасына енді. Бұлар оқушылар қабілетін тексеру мен бағалаудың әлемдегі озық бағдарламасы ретінде танымал. Осы бағдарламалар бойынша мектеп мұғалімдері соңғы жылдары деңгейлеп оқыту, жаңартылған білім мазмұнын игеру үшін біршама семинарларға қатысып білімдерін жетілдірді, біліктіліктерін арттырғанына үстеме еңбекақы алуда. Жаңа бағдарламаны оқу жүйесіне енгізу оңай шаруа емес екені тарихтан белігі. Ол көп ізденуді, ыждағаттылықты, білімді қажет етеді.

Қазақстанның болашағы бастауыш, орта және жоғары мектепте қаланатын болғандықтан, қазіргі таңдамектеп оқулықтарындағы олқылықтар қоғамның өзекті мәселесіне айналды. Мектеп оқулықтарын жазу үшін бірінші кезекте оның бағдарламасы жасалады. Ал, бағдарламаны кімдер жасағаны жөнінде ақпарат жоқ. Себебі бағдарлама ұжымдық еңбек болғандықтан, онда оқулықтағыдай авторлар көрсетілмейді. Сонда кемшілікті оқулықтан емес, бағдарламадан іздеу керектігін ұмыт қалдырамыз.

Жаңартылған білім беру бағдарламасының мақсаты – «азамат ретінде өз көзқарастарын қалыптастыруда және мінез ерекшеліктері мен құндылықтарын, жеке дағдыларын дамытуда, адамзатқа ортақ сұрақтарды зерттеуде әдебиеттің маңыздылығын айқындай білуді және түсінуді үйрету. Пән мазмұнында әдебиеттің тарихпен, мәдениетпен, қоғаммен, тәрбиемен сабақтастықта меңгертілуі оқушының дүниетанымын, адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға оң ықпал етеді» деп көрсетілген.

Бағдарламаның мақсаты айқын болғанмен, тілі жұтаң, сөйлемдер шұбалаңқы. Тәжірибе барысында нәтижеге қол жеткізу оңай болмай тұр. Сондықтан аталған бағдарламаға айтылар сын да жетерлік. Ендеше аталған бағдарламаның жетістігі мен кемшілігіне үңіліп көрелік:

Біріншіден, бағдарламада оқушылардың шығармашылық жұмыспен айналысуына мол мүмкіндік қарастырылған. Өткен жылы «Балдәурен-Қапшағай» республикалық оқу-сауықтыру орталығында қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдеріне арналған республикалық семинар өтті. Семинарға оқулық авторлары, сарапшылар мен мұғалімдер қатысты. Мұғалімдердің баяндамаларын тыңдау, шеберлік сыныптарын көру барысында көп нәрсені түйдік. Жаңа бағдарламаның негізгі мақсатын толыққанды түсінген мұғалімдер керемет жетістіктерге жетіп, оқушылардың шығармашылықпен айналысуына мүмкіндік жасалғанын баса айтса, екінші топтағылар оқу жүйесіне еніп кеткен жаңартылған бағдарламаның қандай мақсатқа негізделіп жасалғанынан бейхабар болып шықты.

Екіншіден, жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтар алдыңғы кезекке шықты. Сол арқылы сан ғасырлар бойы қалыптасқан көшпенділер өркениетін оқытуға бет бұрдық. Кеңестік дәуір тұсында тарихымызды Қазан төңкерісінен бастағанымыз есімізде болса, бұл бағдарлама сан ғасырлық тарихымызды түгендеуге мүмкіндік берді.

Үшіншіден, саннан сапаға көшу негізге алынды. Оқулықтың бағдарламасын жасаушылар көптеген ақын-жазушылардың шығармашылығын қамтуды қажет деп таппай, әр дәуірдің көрнекті өкілдері арқылы ұлттық әдебиеттің тұтас тарихын сақтап қалуды көздеді.

Төртіншіден, пәнішілік, пәнаралық байланысқа арнайы көңіл бөлініп, тапсырмалар берілді. Бұл үрдіс ХХ ғасыр басында алаш арыстары шығарған мектеп оқулықтарында да бар болатын. Оған жас ұрпақты жаңаша тәрбиелеу, жаңаша білім беру мақсатында жазылған А.Байтұрсынов, Ж.Аймауытов, М.Жұмабаев, Х.Досмұхамедов, Е.Омаров, Н.Төреқұлов, М.Дулатов, С.Қожанов, Ә.Ермеков, Ф.Ғалымжанов, Б.Сәрсенов, И.Тұрғанбаев, Қ.Кемеңгерұлы, Т.Шонанов, т.б. оқу құралдарынан мысалдар келтіруге болады.

Бесіншіден, Блум таксономиясы бойынша қарапайымнан күрделіге қарап оқыту көзделген. ««Қазақ әдебиеті» пәндік білімнің мазмұны түсіну және жауап беру, анализ және интерпретация, бағалау және салыстырмалы анализ, дағдыларды қалыптастыратын бөлімшелерден тұрады» [2].

Бұл айтылғандар жаңартылған білім беру бағдарламасының жетістіктері ретінде танылмақ. Осы айтылған мәселелердің жүзеге асуы қалай? Білім жүйесінде неден ұттық, неден ұтылдық? деген сауалға үнілетін болсақ, ұтқанымыздан ұтылғанымыз көп болып тұр:

Біріншіден, пәннің мақсатында көрсетілген қарапайымнан күрделіге қарай оқыту бағдарламада сақталмаған. Халық ауыз әдебиеті тұрмыс-салт жырлар сияқты шағын жанрдан басталып, эпосқа қарай оқытылу керек еді. 5-сыныпта «Қобыланды батыр» жырын, 7-сыныпта Орхон-Енисей ескерткіштерін оқыту

балалардың жас ерекшелігін ескермегендікті байқатады. Сол сияқты орта сыныпта поэма, роман оқыған оқушылар жоғары сыныпқа барғандашағын өлең мен әңгіме оқиды (7-сыныпта М.Жұмабаевтың «Батыр Баян» поэмасын, 9-сыныпта І.Жансүгіровтің «Құлагер» поэмасы оқыған бала 10-сыныпта Ұ.Есдәулетовтің «Біз түркілерміз», 11-сыныпта С.Сейфуллиннің «Сыр сандық», Қ.Аманжолов «Өзім туралы», Т.Молдағалиевтің «Бауырлар»өлеңін оқумен шектеледі. 8-сыныпта М.Дулатовтың «Бақытсыз Жамал» романы оқытылса, 10-сыныпта Ш.Мұртазаның «Тәуекел той» әңгімесі оқытылады)[3].

11-сыныптың «Пайым мен парасат» атты 2-тоқсанында С.Елубайдың «Жалған дүние» романы мен Қ.Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңі оқытылады. Жоғары сынып оқушысының бір тоқсан бойы бір роман, бір өлең оқуы тым азекені ескерілмеген.

Екіншіден, бұған дейін қалыптасқан оқу жүйесінен бас тартамыз, жаңашылдыққа ден қоямыз деп әдебиеттің аясын тарылтып алдық. Бағдарламада саннан сапаға көшуді үйлестіре алмадық. Қаламгерлерді іріктеу барысында бірсыпыра көрнекті ақын-жазушылар бағдарламаға енбей қалды.
Мәселен:

1. Сал-серілер мен халық ақындарының шығармашылығыұлттық әдебиеттің басты ерекшелігі болып көрсетілу керек еді.

2. С.Сейфуллин, І.Жансүгіров, Б.Майлин сияқты әдебиеттің үш алыбы бірге жүру керек еді.

3. Сондай-ақ М.Әуезов оқылған жерде С.Мұқанов қоса оқытылу керек. Ғ.Мүсірепов тұрған жерде Ғ.Мұстафин де жүруге тиіс. Оқулықтағы жүйесіздік міне осындай мысалдардан көрінеді.

4. Қазақ мектебінде оқитын балалардың төмендегі қаламгерлердің өмірі мен шығармашылығы туралы мәлімет алмайтыны өкінішті. Олар:

1. *Спандияр Көбеев «Үлгілі тәржіма» (1910), «Үлгілі бала» (1912) жинағы мен «Қалың мал» романы*

2. *Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының «Сарыарқаның кімдікі екендігі?», т.б.өлеңдері*

3. *Сәбит Мұқанов «Сұлушаш» поэмасы, «Балуан шолақ повесі»*

4. *Ғабиден Мұстафин«Қарағанды» (1952)романы*

5. *Нұрпейіс Байғанин «Нарқыз», «Ақкенже» поэмасында*

6. *Иса Байзақов «Құралай сұлу», «Алтай аясында» поэмалары*

7. *Тайыр Жароков«Тасқын», «Жапанды орман жаңғыртты», «Тасқынға тосқын» поэмалары*

8. *Ғали Орманов «Қарағай», «Емен»*

9. *Әбу Сәрсенбаев «Сен құрметте оны»*

10. *Дихан Әбілев «Сұлтанмахмұт» роман-трилогиясы*

11. Қалижан Бекхожин «Науан батыр» поэмасы

12. Ғафу Қайырбеков «Дала қоңырауы» поэмасы

13. Мұзафар Әлімбаев «Аспандағы әпке» жинағы үшін Қазақстанның Мемлекеттік сыйлығы берілген.

14. Оспанхан Әубәкіров «Сүзеген сөз» жинағына енген өлеңдері

15. Шона Смаханұлы «Ұр, тоқпағым, ұр» жинағына енген өлеңдері

16. Жұбан Молдағалиев «Мен қазақпын» поэмасы

17. Сырбай Мауленов «Құлыншақ», «Бала жолбарыс» жинағы

18. Жұмекен Нәжімеденов «Менің Қазақстаным», т. б.

5. 10-сыныптың 2-тоқсанында Жүсіпбектің «Ақбілек» романына қарағанда «Қартқожасы» дұрыс еді. Себебі «Ақбілек» романының ішінде әйел мен еркек арасындағы анайы оқиғалар жиі кездеседі.

6. 11-сыныптың 2-тоқсанында Қасым Аманжолов Смағұл Елубайдан кейін оқытылады. Қасымның «Жамбыл тойында» (1938) поэмасы немесе қазақ ақыны Абдолла Жұмағалиев туралы «Ақын өлімі туралы туралы аңыз» (1943) поэмасы оқытылу керек. Қасым Аманжоловтың «Өзім туралы» өлеңін тапсырмамен де беруге болады [4]. Болмаса «Туған жер» өлеңін беру керек:

Шықшы тауға, қарашы кең далаға,

Мәз боласың, ұқсайсың жас балаға.

О шеті мен бұ шетіне жүгірсең,

Шаршайсың ба, құмарың бір қана ма?..

7. Осы сыныптың 4-тоқсанында Тұманбай Молдағалиевтың жалғыз өлеңін оқыту дұрыс емес. Дәуір суреті туралы «Хаттар, хаттар» поэмасы тақырыпқа сай келмесе, ел бірлігі, тұтастығы үшін күрескен батырлар туралы «Атантай ата» поэмасы оқылу керек.

Үшіншіден, Бағдарламада жүйесіздікке жол берілген. 10-сыныптың 4-тоқсанындағы «Заман, дәуір тұлғасы» тақырыбы бойынша Қ.Жұмаділовтің «Тағдыр» романы, Шахмардан Құсайыновтың «Томирис» драмасы, Ш.Мұртазаның «Тәуекел той» әңгімесі оқытылады. Жүйе қайда, қаламгерлерді әдебиетке келген уақытына қарай жүйелеу неге ескерілмейді? Ш.Мұртазаның бар ғұмырын арнаған «Қызыл жебе» роман-эпопеясы мен «Ай мен Айша» романы неге мектеп бағдарламасында жоқ? «Қызыл жебені» кеңестік дәуір тұсында мектеп оқушылары оқыды емес пе?

Төртіншіден, Ұлттық әдебиеттің классиктерінің орнына қазіргі әдебиеттен Н.Айтұлы, Ж.Бөдеш, О.Асқар, Н.Ақыш, Ұ.Есдәулет, Р.Мұқанова, А.Кемелбаева, А.Алтай, М.Райымбекұлы, Қ.Сарин, Е.Әбікенұлы сияқты қаламгерлер қамтылған. Аға буын өкілдерінің қатарынан С.Сматаев, Д.Досжанов, Т.Медетбек, Е.Раушанов, С.Ақсұңқарұлы орын алу керек еді, ал жастарды оқулыққа кіргізудің қисыны жоқ. М.Райымбекұлының «Көшбасшы»

поэмасы мен Е.Әбікенұлының «Пәтер іздеп жүр едік...» әңгімесінің көркемдігі сын көтермейді. М.Райымбекұлы өз замандастарының ішінде постмодернизмді алып келген, әдебиетке жаңа құбылыс жасаған талантты ақын ретінде танымал. Оның лирикасының орнына аталған поэмасының оқытылуы ақынның шығармашылығына нұқсан келтіріп тұр. Сондықтан М.Райымбекұлы, Қ.Сарин, Е.Әбікенұлы шығармаларын оқулықтан алып тастауға негіз бар.

Төртіншіден, әдебиеттің тарихын дәуірлеп оқытудан айырылып қалдық. Әр дәуір туралы шолу тараулардың берілмеуі мұғалімдерге де, оқушыларға да қиындықтар туғызуда. *Мәселен*, ҰОС туралы бағдарламада сөз жоқ. Сондықтан қыркыншы жылдардағы әдебиет пен майдангер қаламгерлерді оқулықтан таба алмайсыз. Себебі өткен ғасырдың қыркыншы жылдары қазақ әдебиеті әлемдік деңгейге көтерілді. Жамбыл бастаған халық ақындары мен Б.Бұлқышев сияқты майдангер қаламгерлердің отты жырлары кеңес халқы мен әскерін көркем сөздің құдіретімен жігерлендіріп отырды. Оқулық авторлары бағдарламада жоқ дүниені өз тарапынан қоса алмайтынын осындай дүниелерден аңғаруларыңызға болады.

Дәуірлеп оқытудан көз жазып қалғанымызды бағдарлама авторлары шиыршық әдісімен түсіндіреді. Ал, осы бағдарламамен оқытып отырған «Жалпы тарих» пен «Қазақстан тарихы» пәндері ежелгі дәуір, орта дәуір жаңа заман деген сықылды дәуірлеп оқыту жүйесін сақтап қалды. Қазақ әдебиетінің бағдарламасындағы кемшілік міне осы тұрғыдан көрінеді.

Бесіншіден, әдебиеттің тарихы мен теориясы сақталғанмен, сыны назардан тыс қалды. Сонымен бірге қоғам өмірін сын тезіне алатын сатириктердің бірде біреуі оқулыққа енбеген.

Алтыншыдан, оқушылардың білімін күнделікті әр сабақ сайын бағаламаудың (баға қоймаудың) салдарынан білім деңгейіміз төмендеп кетті. Ұстаздар қауымы жаңартылған бағдарламаны игеруде түрлі әдіс-тәсілдерге көп көңіл бөлгендіктен, пән мазмұны тасада қалып қойды.

Мектеп оқушыларының әдебиетті оқымайтынын мектептен, не оқулықтан іздеудің қисыны жоқ. Үйде ертегі тыңдап өспеген бала әдебиетті қайдан сүйсін. Оқушыда неге ынта жоқ, мұғалімде неге құлық жоқ? Себебі, оқушы кітап оқуға бала күнінен жаттықпаған. Оған оқулық кінәлі емес. Сондықтан, мектеп оқушыларының әдеби шығарманы оқымайтынын отбасынан іздеген жөн. Ал елдің баласына білім береміз деп, өзбаласына қарауға мұршасы келмейтін мұғалімдердің еңбекақысы сол еңбектеріне сай емес. Сол үшін мұғалімдерді қағазбастылығын құтқарып, сабаққа дайындалатын уақыт қалдыру керек.

Жетіншіден, білімнің негізгі фундаменті бастауыш сыныпта қаланады. Өздеріңіз жұмыс істейтін мектепке сараптама жүргізіп көрдіңіздер ма? Бастауыш мектепке сабақ беріп жүрген ұстаздардың біліктілігін тексеріп

көріңіздер. Қаланы білмеймін, ауыл мектептерінің бастауыш сынып мұғалімдерінің дені сырттай оқып диплом алған ұстаздар. Ал біздің балалардың негізгі құрамы ауыл мектептерінде оқитынын ескеретін болсақ, болашағымыздың тамырына балта шауып жатқан да сондай ұстаздар. Бұл ұстаздар қайдан шықты? Педагогикалық оқу орнына түсушілерге жоғары талап қою керек. Себебі сол ұстаздарға білім беріп, қолына диплом беретін жоғары оқу орындары. Міне көрдіңіздер ме мәселе қайда жатыр? Қазіргі таңда білім жүйесіндегі осындай келеңсіздіктерге мемлекет тарапынан тосқауыл жасайтын уақыт келіп жетті. Конкурстан өтпей қалған бітірушілерді ақылы негізде оқытуды тоқтату – бүгінгі білім жүйесінің өзекті мәселесі.

Сегізіншіден, мектеп мұғалімдерін ЖОО дайындайды. Жоғары мектептен шала жансар білім алып шыққан бакалавр мектепке барғанда өзінен сауатты балаға не береді? Бакалаврлар неге шала сауатты десеңіздер, қазіргі таңда студенттердің дені жан бағу үшін жұмыс істейді. Неге? Себебі ақылы бөлімде оқиды, не болмаса елдегі әке-шешесінің беретіні жоқ болғандықтан өз күнін өзі көруге мүдделі. Сол үшін болашақ ұстаздар дайындайтын педагогикалық оқу орындарына жаңартылған білім беру бағдарламасы жөнінде арнаулы курстар енгізу керек. Осы мақсатта Абай атындағы Қазақ педагогикалық ұлттық университеті бакалаврларға жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша арнайы курстар енгізді.

Қорыта айтқанда, жоғарыдағы айтылған өзекті мәселелер жаңартылған білім беру бағдарламасы мен «Қазақ әдебиеті» оқулығын жетілдіре түсу керектігін байқатады. Білім және ғылым министрі Асхат Аймағамбетовтың тапсырмасымен қазіргі таңда Оқулық орталығы мен Педагогикалық ғылым академиясы бірлесіп оқулықтың ғылыми-педагогикалық сараптамасын ұсынып, авторлар мен сарапшыларды бекітілген 19 функцияның 128 критериімен оқытуды бастап кетті. Қазіргі таңда сарапшылардың ғылыми-педагогикалық сараптамасы бойынша авторлар қауымы жұмыс жасауға кірісті. Бұл бастама да қолға кеш алынып отыр. Себебі, үстіміздегі жылы 11-сыныптың оқулықтары жазылуда.

Оқу бағдарламасында әдебиеттің дәуірі сақталып, қалыптасқан жүйемен оқытылу керек. Ол үшін төмендегідей ұсыныстарды қолға алу керек деп ойлаймыз. Олар:

1. 5-11 сыныптарға арналған «Қазақ әдебиеті» оқулығын жетілдіру үшін жаңартылған білім беру бағдарламасына өзгерістер енгізу керек;

2. 5-11 сыныптарға арналған «Қазақ әдебиеті» оқулығының бағдарламасын жасауға М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының ғалымдары қатысу керек;

3. 5-11 сыныптарға арналған «Қазақ әдебиеті» оқулығына М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының ғалымдары сарапшы болу керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әлімхан Ермеков. «Ұлы математика курсы» // <https://abai.kz/post/8214>
2. Негізгі білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінен үлгілік оқу бағдарламасы (оқыту қазақ тілінде)
3. Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы 10-11-сыныптарға арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы
4. Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математика бағыттағы 10-11-сыныптарға арналған «Қазақ әдебиеті» пәнінен жаңартылған мазмұндағы үлгілік оқу бағдарламасы

Түйіндеме: Мақалада орта мектептердегі жаңартылған білім беру бағдарламасының жетістігі мен кемшілігі көрсетілген. Жаңартылған бағдарламада қарапайымнан күрделіге қарап оқыту, жалпыадамдық, ұлттық құндылықтарды насихаттау, жан-жақты дамыған, өз бетінше шешім жасай алатын қабілетті жастарды тәрбиелеуге көңіл бөлінгеніне назар аударған. Автор қазіргі таңда орта мектепте оқытылып жатқан «Қазақ әдебиеті» оқулығына сараптама жасап, жаңартылған бағдарламаны жетілдіру мақсатында болашақта ескеретін мәселелерді атап көрсеткен.

Summary: The article discusses the achievements and shortcomings of the updated curriculum in secondary schools. In the updated program, attention was drawn to simple, complex training, generosity, the promotion of national values, the education of talented young people capable of self-help, self-determination. The author studied the textbook “Kazakh literature”, which is currently being studied in high school, and identified issues that will be addressed in the future with the aim of improving the updated program.